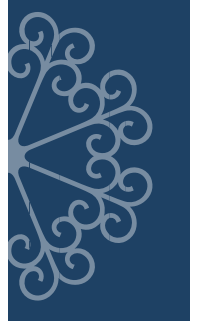

בית מדרש

571

פרשת פקודי - החודש

זמני כניסת ויציאת השבת

★

☾

ירושלים 19:34 18:20

בני ברק 19:35 18:38

ציריך 19:40 18:30

וינה 19:34 18:04

אנטוורפן 20:23 18:51

פריז 20:05 18:47

לונדון 19:16 18:12

דבר הישיבה

כך נבנה בנינה של ישיבת מיר

אחד הפלאים הגדולים בימינו היא ישיבת מיר המעטירה בעיר הקודש ירושלים, שהולכת וגדלה, שלום בחילה ושלום בארמונותיה, ואור תורתה מאיר תבל ומלואה. מה נשתנתה משאר הישיבות?

דומה, שאת התשובה נוכל למצוא בהתנהלותו של ראש הישיבה ומייסדה בירושלים, מרן ראש הישיבה הגאון החסיד רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, שהיה תמיד משתבח בכך שאת בנין ישיבת מיר בירושלים, בנו יהודים יראי שמים. באותם ימים היו מצויים פועלי בנין יראי השם, ומרן רה"י הגר"י העסיק בבניית הישיבה כמה יהודים תלמידי חכמים ויראי שמים שנאלצו מחמת דוחק הפרנסה לצאת לעבוד. אחד מהם נעשה לימים משגיח בישיבה אחרת.

מרן רה"י הגר"י היה מספר שתוך כדי יציקת המלט והנחת הלבנים, עסקו אותם פועלים בהוויות אביי ורבא, קושיות הרשב"א ויישובי רמב"ם התערבו בהלמות ערבוב הבטון והמים ונצוקו ביסודות הבית. וכך נבנה בנינה של ישיבת מיר.

גם מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, שהיה מפורסם בשקידתו הרבה, וכל גופו היה מדוכא בסבל ומחלה, למרות זאת, היה מעורב בכל העניינים הטכניים של הבניינים הרבים שהקים. משום כך, כל אימת שהיו בונים ויוצקים את יסודות בנייני הישיבה, טרח והתאמץ להיות שם בעצמו וללחוץ על דושת היציקה, ליצוק את המלט במקומו הראוי. הוא מעולם לא ויתר על כך, בקיץ ובחורף, בקור ובחום, בבוקר ובערב. (לתתך עליון - עמ' תקס"ג)

"הנה הפשטתם צורת הישיבה, וקלטתם רוח ורצון הישיבה, ובוה עשיתם לכם חבורה לילך בעקבות רוח הישיבה, ובכל מקום שאתם נמצאים לקחתם זאת כאילו להיות עם הישיבה בין כתי הישיבה" (מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל כומיר)

עבודת תיקון האדם צריכה להיבנות בסדר הראוי

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה. (שמות לח, כב)

במעשהו כלום, ולא היה מתקדש בקדושת המשכן. ממשיך מרן המשגיח רבי ירוחם ומשמיע בנועם מוסריו, עבודת האדם צריכה להיות בדרך בנין, האדם צריך לבנות את עצמו, וכשם שכשבוני בנין, יוצקים קודם את היסודות, ואח"כ בונים את הכתלים והתקרות עד גמר הגג שמלמעלה, אבל אם לא יעשה כסדר הבניה, אלא יתחיל את בניית הבנין מלמעלה ויניח את הגג, הנה רוח סערה כי תבא, הרי יכול מיד כל מה שבנה יחד עם הגג ששם מלמעלה.

וכמו כן עבודת תיקון האדם צריכה להיבנות בסדר הראוי, בתחילה עליו לבנות את היסודות ואחרי כן יוסיף את הדרגות הגבוהות יותר, ולבסוף יבנה את המעלות הכי עליונות, כמילי דחסידותא וכדומה. אך אם יהפוך האדם את "הקערה על פיה", הנה רסיסים רסיסים יפלו ממנו, ולבסוף ישאר ריק ונקי מכל.

(דעת תורה, עמ' ש"נ - דעת תורה ח"ו קונ' גלויי דעת, עמ' רנ"ה)

<

מכתבי רבותינו

מכתב נאה, בעל תוכן היסטורי בענייני רדיפת החינוך היהודי בידי הממשלה הפולנית. נכתב כולו בכתב יד קדשו ובחתימתו של רה"י הגאון רבי צבי הירש קאמאי אב"ד מיר, י"א תשרי תרצ"ג.

המכתב ממוען אל מנהלי ועד החינוך הארצי [בליטא] "חורב". במכתבו הבהול מספר להם רה"י הגר"ה קאמאי שאבד לתלמוד תורה שבמיר הרישיון הדרוש להפעלתו, והתלמוד תורה עומד בפני סכנת סגירה על ידי הממשלה. מתוך שורות המכתב ניכרת חרדתו העצומה של הרב קמאי מהתנכלות השלטונות לתלמוד תורה והוא מבקש שוב ושוב שימהרו לעזור לו בעניין ולמצוא בארכיונים הממשלתיים העתק של התעודה שאבדה. ראש הישיבה מציין "כי האינספקטאר (=המפקח) הוא גברא קפדנא, ומה גם כמה שנוגע לבית ספר דתי...". בחתימת המכתב, שנכתב בין יום כיפור לחג הסוכות, מברך ראש ישיבת מיר: "...מברכם בשמחת החג ובשמחת עולם. אברהם צבי הירש קאמאי אב"ד ורומ"פ ק"ה הנ"ל".

פירוט העשייה עם הכסף והנחושת

כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל הקדש (לח, כד).

ושמעתי מהגר"מ שטרנבוך שליט"א, שאף בזה מצינו לדבר דוגמא בימינו, כי דוקא אותם הנדיבים שתורמים סכומים גדולים מאד, הרי הם עושים כן ביד רחבה ואינם דואגים לדעת מה נעשה עם ממונם, ודוקא אותם שתורמים קצת ושלא ביד רחבה, הם אותם ששואלים ומבררים מה נעשה בכסף. ולכך אותם שתרמו את הזהב למשכן לא ביקשו לדעת מה נעשה עם זהבם, ורק אותם שתרמו את הכסף והנחושת, פירטה להם התורה מה נעשה עם תרומתם.

משולחן אליהו ברוך

הדור שנטל אהרן הזהב לעצמו. וביאר בזה כי כן הוא דרך ליצני הדור אף בימינו, שכשנותנים כסף עבור מטרות קדושות ונעלות, כגון ישיבות ומוסדות תורה, הרי הם רוצים פיקוח על כל פרוטה ופרוטה לדעת מה נעשה עמה, אבל כשנותנים כסף בשביל עניי חולין, שם הם נותנים ביד רחבה בלא פיקוח כלל.

עוד יש להעיר כאן, שבפסוקים להלן יש פירוט מה עשו עם הכסף והנחושת, אבל לא פירטה התורה מה עשו עם הזהב, וכבר העיר בזה האבן עזרא ע"ש.

בפסוקים דלהלן מפרטת התורה מה עשה משה עם כל הכסף והנחושת שהביאו ישראל לתרומת המשכן, ואיתא במדרש (שמו"ר נא, ו) ששמע משה ליצני ישראל מדברים מאחריו וכו', ומה היו אומרים וכו' אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיה, כששמע משה כך א"ל משה חייכם נגמר המשכן אתן לכם חשבון, אמר להם בואו ונעשה חשבון, הוי ואלה פקודי המשכן.

והעיר בזה הגר"ז סורוצקין זצ"ל, מדוע כשנתנו בני ישראל את כל תכשיטיהם לעגל הזהב לא מצינו פירוט מה נעשה עם כל הזהב, ושם לא אמרו ליצני

ההבדל במשמעות המילים 'מלאכה' ל'עבודה'

ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו (לט, לב).

בני ישראל - זה מלאכה, היינו שהמשכן והכלים שנוצרו ע"י העבודה נחשבו כמלאכה שכל בני ישראל עשו אותו.

עיוני רש"י - מורנו רה"י הגרא"י ברזל זצ"ל

ומלאכה זה החפצים שמתהווים ונוצרים ע"י העבודה, והנה מה שאמר 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד', זה מתחיל לחכמי לב ולאומנים שעשו את העבודה בפועל. ומה שנאמר 'ויעשו בני ישראל' שמתחיל לכל

וברש"י ויעשו בני ישראל. את 'המלאכה' ככל אשר צוה ה' וגו'. ויש להבין מה בא רש"י להוסיף בתיבת 'מלאכה': ונראה לומר, מה שרש"י הוסיף את המלאכה, דיש עבודה ויש מלאכה, ועבודה זה מה שעובדים בפועל,

סייעתא דשמיא כפי יגיעתו של האדם

ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו. ויפרש את האהל על המשכן וגו' (מ, יח-יט).

זצ"ל: כי למרות דברי המהרש"א יש מקום לקושיית הרא"ש, כי גם אם הוקם המשכן בסייעתא דשמיא מיוחדת מכל מקום אין העזרה משמים ניתנת אלא כפי מידת היגיעה והמאמץ אשר משקיע האדם בכוחותיו שלו, כפי שיעור פעולתו מצד עצמו כן מסייעין אותו. ואף שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו" - אך עד כמה מסייעין, כפי מה שהשקיע כשבא להיטהר. טללי אורות

ב'חידושי אגדות' (שם) מיישב המהרש"א כי אי אפשר היה להוכיח זאת מהקמת המשכן, שכן על המילים "הוקם המשכן" (פסוק יז) דרשו חז"ל, כי מאליה הוקם במעשה ניסים, ואם כן אין מקום ללמוד מכאן על כוחו של משה רבינו, לא כן הכיסוי אשר לא נעשה מתוך מעשה ניסים, ויש מקום ללמוד ממנו על כוחו של משה רבינו.

אמר בזה מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח שמואלביץ

בגמ' נדרים (לח). אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכניתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממש גיבור דכתיב "ויפרוש את האהל על המשכן", ואמר מר משה רבינו פרסו, וכתיב (לעיל כו-טז) עשר אמות ארך הקרש וגו'.

הקשה הרא"ש מפני מה לא למד רבי יוחנן את דבריו מן המקרא הקודם "ויקם משה את המשכן וישם את קרשיו".

סקירה על פרי עמלם של בני הישיבה שיצאו לאור

ונכתב בספר

ותורת רבותינו ראשי הישיבות זיע"א, דבר דבור על אופניו בסדר מופתי, היקף עצום מחד גיסא, ובהירות וסדר השיטות מאידך גיסא.

הספר מכיל כאלף עמודים, ומחולק בתוכו לב' חלקים. החלק הראשון ערוך עפ"י נושאים, ובו מובאים כל השיטות באופן מקוצר ומסודר ומתומצת, שיטות הגמ' בבלי וירושלמי, מפרשים עה"ת, שיטות הראשונים והאחרונים, ספרי שו"ת וגדולי הפוסקים. החלק השני הוא מערכות וחיידושי תורה בסוגיות הללו, פריסת הצדדים באופן בהיר ובעומק העיון המאפשר לצלול לעומק נכחי הסוגיות המורכבות שבמסכת זו. ובסופו ג"כ מפתחות מקורות וערכים להקל על המעיין למצוא את מבוקשו בספר זה.

ניתן להשיג את הספר בחנויות הספרים, ואצל הרב המחבר בטל' 0527154270.

המערכת מברכת את הרב המחבר שליט"א שיזכה להפיץ מעיינותיו חוצה, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

"מגילת סוטה" - בירורי עניי מסכת סוטה והלכותיה. חלק א' - מלקט שיטות מקיפות ומתומצות מכל מקורות התלמוד והפוסקים הנוגעים למסכת זו; חלק ב' - מציע עיון מעמיק בסוגיות המסכת, פריסת צדדיהן וניתוחן לעומק, למען הבנת נבכייה המורכבים.

המחבר מסביר בהקדמה לספרו את מטרת החיבור: כל מי שבא בשערי מסכת זו מרגיש מאליו את הצורך בסדר הסוגיות והמפרשים, הנובע בין השאר מהעדר ספרי מראי מקומות ובירורים משום שלעת עתה מסכת זו עדיין אינה נלמדת כ"כ בכוללים, והן מפני שדברי הראשונים פזורים במסכתות שונות בש"ס ולא על סדר המסכת עצמה. ומשום כך ספיקות רבים העולים במהלך הלימוד נותרות תלויות מבלי שידע הלומד כי כבר שו"ט בזה הראשונים והאחרונים וספרי שו"ת. הספר הנ"ל נותן מענה אדיר ללומדים, כאשר כל היכי תימצא או נפק"מ נמצאת במקומה ועפ"י מקורות הראשונים והאחרונים וספרי שו"ת

"מגילת סוטה"

פרי יבולו של תלמיד הישיבה רבי אליהו הלוי דינר שליט"א מלומדי הישיבה הקד'

לרגל שבת החודש וימי בין הזמנים מביאים אנו קטעים נבחרים
משיחה שמסר מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל בדרכי הלימוד וניצול הזמן

הדרך לעורר את ההתרגשות וההתחדשות בלימוד התורה

ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים, הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך שער נגב, והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה, לא ישוב דרך השער אשר בא בו, כי נכחו יצא" (הפסטר פר' החודש - יחזקאל מו, ט).

אמצע הזמן נפשו מורגלת לכך ואיננו מעריכים כדבעי את הזכות הנפלאה שזכינו לה - ללימוד תורה בישיבה! אמנם כשמגיעה תקופת 'בין הזמנים' ויוצאים מהישיבה, מתגלה לעינינו ביתר שאת ערכו הנפלא של לימוד תורה. כשם שרק אדם השרוי בעלטה יכול להוקיר היטב את מעלת השמש הזורחת, כך מרגישים אנו את מעלת 'דיבוק החברים' והשקיעות המוחלטת בלימוד השורה בישיבה.

אם כן, מלבד התועלת של ימי 'בין הזמנים' למנוחה ואגירת כחות, יש בהם תועלת נוספת בכך שבהם אפשר להגיע להכרת ערכו האמיתי של לימוד תורה בהתמדה בין כתלי הישיבה הקדושה.

הדרך לעורר את ההתרגשות בלימוד התורה

יש להתבונן, כיצד יעורר אדם ויילחם בקרבו את ענין ההתחדשות בלימוד. ונראה, שיש ללימוד זאת מאופן סיפור יציאת מצרים שתקנו חז"ל בליל הסדר. מבואר בגמרא (פסחים קטז, א) ש"חכם בנו, שואלו, ואם אינו חכם, אשתו שואלתו, ואם לאו, הוא שואל לעצמו". כלומר, הדרך לספר את סיפור יציאת מצרים היא על ידי 'שאלה ותשובה' בדווקא. אף אדם שיושב בליל הסדר לבדו, חייב לומר את ההגדה בדרך 'שאלה ותשובה'. השאלה מעוררת את הלב ומגבירה את תאוות הדעת, ועל ידי 'היחידוש' שבתיאור נותן את ליבו אל משמעות הדברים שמוציא מפיו. אין זו הוראה לעמי הארצות בלבד, שהרי שנינו (שם): "אפילו שני תלמידי חכמים שיועצין בהלכות הפסח, שואלין זה לזה". הדרך לעורר את הלב היא רק על ידי 'שאלה ותשובה', ואף שני תלמידי חכמים מופלגים, יעוררו האחד את לב השני על ידי שאלה שתעורר חשק לשמוע את התשובה.

בחזרה בעלמא על הדברים הידועים, אין יוצאים ידי מצות סיפור יציאת מצרים, משום שהיא אמירה בלבד ללא 'חיות' וללא 'הרגש'. זו כוונת בעל ההגדה: "ואפילו כלונו חכמים, כלונו נבונים, כלונו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים". אף אם מדובר בתלמידי חכמים הידועים את התורה כולה, מכל מקום מוטל עליהם 'לספר' ביציאת מצרים - בדרך 'שאלה ותשובה', שבכך יתקבלו הדברים ביתר שאת.

עוד תקנו חז"ל, לעשות בליל הסדר כמה וכמה פעולות המעוררות תמיהה, טיבול הכרס והמורו, חלוקת קליות ואגוזים לילדים ועקירת השולחן, כולם נעשים "כדי שיכירו תינוקות וישאלו" (פסחים קטז, ב). והיינו כפי שהתבאר, מעשים אלו מעוררים את לב הילדים לשאול את אבי המשפחה לפשר מעשיו, ואגב כך נותנים את דעתם לשמוע את סיפור יציאת מצרים. מטעם זה נפסק להלכה (שו"ע הרב או"ח סי' תעג, סט"ו): "אף מי שיושב יחידי ואין לפניו תינוקות שישאלו אותו, אף על פי כן חייב בטיבול זה". דרך סיפור יציאת מצרים הוא בדרך 'שאלה ותשובה', ואף אם האדם 'שואל' את עצמו, עצם הסיפור באופן זה מעורר את ליבו לתת דעתו על דברי 'תשובתו'. כך תהיה אמירת ההגדה מתוך התחדשות והתבוננות.

ההרגל מפחית את ערך הדברים החשובים

- כח ההרגל הוא מן המפסידים הגדולים ביותר, לאחר שנפש האדם מתרגלת לדבר, פוחת ערכו בעיניה!

יסוד לדברים אלו מצינו בפרשת ירידת המן, כאשר הקב"ה המטיר לבני ישראל במדבר "לחם מן השמים וגו' דבר יום ביומו" (שמות טז, ד), באו הם והתלוננו בפני משה: "ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו" (במדבר יא, ו). וכי מה רע באכילת המן, לחם שמים? אך הדבר מפורש בחז"ל: "משום שאכלו מן בשח, מן בערב" (רש"י שם), ועוד הוסיפו לאחר מכן ואמרו: "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" (שם כא, ה), כלומר, חשיבות המן פחתה בעיניהם אף פחות מלחם רגיל!

והנה, כאשר נכנסו לארץ ישראל ופסקה ירידת המן, כתוב (יהושע ה, יא-יב): "וישבבות המן ממחרת באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא". ופירש רש"י: "ולא היה עוד לבני ישראל מן - לפיכך ויאכלו מעבור הארץ, אם היה להם מן לא היו אוכלים מן התבואה, שהמן היה נוח להם". ומבואר, כי בעת שהמן ירד מידי יום ביומו, הם התייחסו אליו כ'לחם קלוקל', אך לאחר שפסקה ירידת המן הם החלו להרגיש בחסרונם ואת מעלתו המרובה מלחם.

למדנו מכאן יסוד חשוב. קשה להעריך את ערכו האמיתי של דבר, כאשר הוא מצוי ורגילים בו. רק כשיחסר הדבר וחסרונו יורגש, ניתן לאמוד את ערכו האמיתי. אנו נמצאים פעמים רבות במהלך חיינו במצב כזה, ומן הראוי ליתן את דעתנו על כך למען נדע לעמוד איתן מול היצר הרע. אנו תופשי הישיבה, זוכים ב"ה לישוב בבית המדרש וללימוד תורה בוקר צהרים וערב, תמידיים כסדרם בכל יום ויום. כל עוד אנו אווזים בתקופת

בהפסטה זו, שאנו קוראים בפרשת החודש, אנו מוצאים ציווי מיוחד, שהבאים לבית המקדש לא ייצאו מאותו השער שדרכו נכנסו. בטעם הדבר כתב החסיד יעב"ץ (פרקי אבות פ"א, מ"ד): "כי טבע האנשים לקוץ בדברים בהתמדתם וכו', ולזו הסיבה צוה השי"ת 'ובבא עם הארץ וגו' לא יצא דרך השער' וגו', כי הקפיד השי"ת שלא יראה השער שתי פעמים, פן ישווה בעיניו לשער ביתו וקירות הבית לקירותיו".

כאשר יהודי נכנס בשערי בית המקדש, אופפת אותו מיד חרדת קודש, ליבו מתמלא רוח טהרה, ורגשי קדושה מתעוררים בנפשו. אמנם, אם יתרגל לרוממות קדושת המקום עלול להט זה לכבות, וקדושת המקדש שוב לא תשפיע על הבאים בשעריו. לכן הקפיד הקב"ה שהבאים לבית המקדש לא ייצאו בשער שדרכו נכנסו, משום שאם אדם יוצא דרך השער שממנו נכנס, ומראה השער כבר מוכר לו ואין בו כל חידוש, מתגבגב לליבו רגש של התרגלות למקום. החל מרגע זה מתעורר חשש שתפוג כל התרגשותו והתפעלותו מקדושת המקום ונוראותיו, ולא יהא בעיניו אלא כביתו שלו. לפיכך נצטוונו: "לא ישוב דרך השער אשר בא בו".

ענין זה מפורש בכתובים, כתוב בפסוק (ויקרא טז, ב): "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש". ופירש רש"י: "כי בענן אראה - כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני ולפי שגלוי שכניתי שם, יזהר שלא ירגיל לבוא". מי לנו קדוש וטהור יותר מאהרן, הכהן הגדול מאחיו, שבטרם נכנס לפני ולפנים היה פורש שבעה ימים ושומר על טהרת קדושתו, כלשון התוספתא (פרה פ"ג, ה"א): "כהן של יום הכפורים הפרשתו בקדושה", ולמרות זאת הוזהר שלא יכנס אל תוך קודש הקדשים אלא פעם אחת בשנה בלבד - כדי "שלא ירגיל לבוא".

ההרגל מכבה את אש ההתרגשות לדברים שבקדושה

מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמר 'ואל יבא בכל עת אל הקדש') הוכיח מכאן, כי כשאדם מתעורר לדברים שבקדושה מוטל עליו לשמור את רגש ההתרגשות שהתעורר בו, פן תסתגל אליו נפשו כבאורח קבע. ההרגל הוא האויב הגדול של כל דבר שבקדושה, ובכחו להחליש את רגשי הקודש שהתעוררו בליבו.

לפיכך כשאדם עומד לפני מקום קדוש כמו בית המקדש, ואש הקדושה מתחילה לבעור בקרבו עד הגיעו לידי התרוממות הנפש, עליו להיזהר מן הסכנה האורבת להתרוממות זו - כח ההרגל. כח ההרגל מחליש את רגשות הקדושה הלוהטים בקרבו עד לדעיכתם מבלי להותיר רושם, ולכן קבעו שהנכנס לבית המקדש לא ישוב לבעור בשער שבו נכנס, כדי שלא יקהו הרגשות שהיו לו בבואו לבית המקדש, וירגיש כאילו הוא בביתו שלו.

מטעם זה, אף הכהן גדול שנמצא בבית המקדש כל ימות השנה, הוזהר שלא יכנס "בכל עת אל הקודש", משום שאפילו 'קודש הקדשים' יכול להיעשות 'חולין' בליבו של הכהן הגדול, אם יתרגל להיכנס פנימה בכל עת.

במלאות נ"א שנה להסתלקותו של מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל

מגישים אנו בפני הקוראים יריעה מרתקת עם פרטים בלתי ידועים על שהייתו של הגה"צ המשגיח זצ"ל
לאחר גלות שנחאי בארה"ב | קטעים נבחרים מתוך הספר החדש שיצא אשתקד
"אנא עבדא" באדיבות המחבר.

מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין בארה"ב | מאמר ג'

"איני יכול עוד..."

כאמור, במשך כל אותם שנתיים שרבינו שהה בארה"ב לא הסיח דעת מלחשוב כל הזמן, מתי יוכל כבר לעזוב את המקום ולחונן את עפרה של ארץ ישראל. במכתב לתלמידו הג"ר יוסף הורביץ שהיה אז בצרפת בו הוא דן איתו על רצונו לתלמידו הנ"ל לעלות לארץ ישראל, הוא כותב: "הנה גם אני עומד ומשתוקק ולבי ועיני להיות בארצנו הק...". עד שהגיע היום בו החליט שהוא כבר רשאי לקום ולעזוב, ומאותו יום החל לעשות השתדלות נמרצת לכך.

באותו זמן שפעל לכך היה מצבו הבריאותי רפוי וחלש, שאלתו בתו הרבנית יוכבד גינזבורג שאולי מן הראוי להמתין עד שישבו לאיתנו ויתחזק, השיב לה רבינו, חוששני שלא אספיק להגיע לארץ הקודש בעודני חי, וקבלה בידי: "עין רואה ולב חומד וכלי המעשים גומרים" נמצא שכל זמן שאני פה, אני מאבד עצמי לדעת, והנה כשאדם נמצא בתוך בית מדרש בו לומדים בהתמדה ויראת שמים חזקה שהלב חומד זאת, אבל כשאדם יושב במקום משכר שעולם הזה והשלמות התאוות הם העיקר, לזה הלב חומד, ומי יודע אם אשאר פה, אם ארצה בכלל עוד לעזוב, ברצוני לגור בארץ ישראל להיות מוקף בעמלי תורה ושם הלב חומד לדברי תורה, כי זה מה שהעין רואה, כאן המצב בדיק הפוך וחש אני לחיי.

כך כותב רבינו לתלמידו הג"ר לייב באקשט, במכתב מתאריך א' יתרו תש"ט, מיד כשהחלים ממחלתו:

"זה איזה שבועות אשד ב"ה אני עומד על משמרת בעבודתי בישיבה. אתמול ש"ק דיברתי בישיבה פעם ראשון, ב"ה כי כנראה כי כבר חזרתי לבריאותי לגמרי... ע"ד תקוות ורצונו לחזור לארצנו הק, הרי ידידי יודע כי תמיד ה' תקותי לזאת וכי נסיעתי לארה"ב רק בגדר "לגור בארץ באת", ובאמת כן צריך להיות כל אחד מאתנו רק בגדר הנ"ל ואולי בידי לאמר ע"ד הרבה פעמים אמרתי "מתי יבא לידי ואקיימו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימו" מי יתן שנתן נסיעתי רוח וחיוזק שלא יהי רצוני להיות יליד ותושב בארץ הזו (ארה"ב) אשר מרחפת סכנה גדולה לכל יושביה, וביותר הקרירות הפנימית רחמ"ל וטמטום הלבבות מלבד שכחת האחרית לגמרי והתגברות המידות ביתר שאת ממדינות אחרות רחמ"ל...".

ואכן, יום אחד הודיע רבינו לבני החבורה שהוא החליט סופית לעלות לארץ ישראל. הידיעה הרעשה את ליבות תלמידיו, משלחת נכבדה בראשות הג"ר מיכל פיינשטיין נכנסה להתחנן שישא, אך רבינו התבטא בפניהם ואמר: "לפני שאני יוצא כאן מבית לישיבה אני צריך ללמוד מוסר, ולאחר מכן, מיד כשאני מגיע לישיבה, שוב אני זקוק ללימוד מוסר, לחסן עצמי מההשפעה שספגתי ברחוב, ולמרות זאת, אני מרגיש שלא אוכל עוד. שואלים אתם שאלה נכונה, איך אני עושה זאת לכם? תשובתי, כשהבית עולה בלהבות בורחים. כאן בארה"ב אני מרגיש שהעולם הרוחני שלי

בסכנה ומוכרחני לברוח מכאן, והזכיר את דברי רש"י עה"פ (בראשית ז' ו') "ויבא נח מפני מי המבול", "אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא כננס לתיבה עד שדחקוהו המים". והסביר (בדרך דרוש) שהסיבה שנח לא כננס לתיבה, כי הרגיש שהוא מלמד תורה ומשפיע טובה על דור המבול, וחשובו היה השפעתו ברוחניות, אבל למעשה היה הדור מלא בחסאי דור המבול ועל כן הוכרח לברוח ולהכנס לתיבה להנצל מהמבול. במהלך פגישה זו הוגש לרבינו מכתב, אבל הוא סירב לפתחו. ואח"כ הסביר, שהבין שמן הסתם יש בתוכו פסק הלכה מרבנים חשובים שאסור לו לנטוש את הישיבה, לכן העדיף לא לפתחו.

לאחד מבני הישיבה שניסה להביע את הקושי של התלמידים בעזיבתו, הסביר רבינו בזה"ל: "אמעריקע איז א קעשענע גנב", אמריקה משולה בעיני לייס שפתאום אתה מרגיש שחסר לך משהו שמישהו לקח מכיסך מבלי ששמת לב כלל, אני מרגיש כאן שאמריקה היא עבורי כייס שלוקח ממני נתחים ברוחניות. הרה"ג רבי שבתי פרנקל היה מספר שפגשו באותם ימים ושאלו, מדוע הוא בורח מאמריקה ענה בהסבר הנ"ל ובתוך הדברים סיפר לו שלפני תקופה התארח בבית יהודי אחד, וראה שם איך בעל הבית שוקל את גופו במשקל בהנאה יתירה, דבר זה זעזע אותו שאנשים יראי שמים משקיעים כל כך בגופם, ואמר שאז התחזקה הכרתו שאין לו מה לעשות כאן, כדי שלא יושפע.

פרט מעניין סיפר הגר"ש ברעוודה, שכאשר ביקש אז מרבינו להצטרף אליו, היות וקשה עליו פרידתו, אמר לו רבינו: מה יצא לך ממני, אני כבר זקן, אולי אלך בכלל לעיר צפת ואסתגה, ואתה יקירי, השאר כאן בישיבה והמשך להתעלות ובמשך הזמן תראה מה לעשות.

במוצאי שבת לפני נסיעתו ערכו התלמידים לרבינו מסיבת מלוה מלכה ו"צאתכם לשלום" בהשתתפות בני הישיבה, ההתרגשות בקרב התלמידים הייתה גדולה. אחד מהם, רבי אהרן קרייזר שקם לשאת דברי פרידה, געה בבכי באומרו שאינו מסוגל לצייר לעצמו שרבינו לא יהיה נוכח בשמחת נישואיו, דבריו גררו בכי מעוד תלמידים. הג"ר אהרן קוטלר שהיה נוכח במסיבה דיבר עד כמה רבינו יחסה, וסיים באמירה, שהתורה עוד תגדל כאן באמריקה ותשגשג. כאשר קם רבינו לענות למברכיו התייסס לדברי הג"ר אהרן ואמר בנחרצות: ניין, ניין, באמריקה לא שייך לגדול, כמו שלא שייך שיגדלו שערות בתוך כף היד.

ביום כ"ד אדר תש"ט, שנתיים לאחר שהגיע לאמריקה, עזב סוף סוף את אמריקה עם בני משפחתו ושני תלמידיו הנאמנים הגאווה"צ רבי משה ברנשטיין ורבי ראובן מלמד בדרכו לארץ ישראל. שני תלמידים מיישבים מיר ליווהו עד לכבש האניה, היו אלה, הגאווה"צ רבי שלמה ברעוודה ורבי מנחם מנדלסון.

לפני שנפרד מהם בעלותו לאניה חיבקם ונישקם ומיד כשנכנס לתאו סגר את הוילון בתנועה נמרצת, והעידו התלמידים הנ"ל שתנועה זו נחרטה בזכרונם לכל ימי חייהם, שכאשר זכה סוף להכנס לאניה בדרכו להפליג ארצה, סגר הוילון בכזו תנועה נמרצת, לאות שאינו מעוניין בשום שייכות עם ארה"ב הטמאה, אפילו לא לראותה מבעד החלון, בזמן הקצר שעוד נותר להפלגה.

תמו ונשלמו שנתיים ימים בהם שהה רבינו בניגוד גמור לרצונו בארה"ב. כאמור, היתה זו יד השם שהביאה אותו דווקא בתקופה קשה זו לאמריקה. דמותו הכבירה הצליחה להשאיר חותם ולגדל כמה מגדולי הרבנים וראשי הישיבות בארה"ב שכינה פאר ועיצבו את דמותם של בני התורה באמריקה והכל מאותה רוח טהרה שהשפיע שם באותם שנתיים וכן מכח אותה סלידה שראו עליו מאמריקה ותרבותה שנכנסה לדמם.

המשגיח לתלמידו: "דעתי מתמיד שעל בני תורה לעזוב ארה"ב ולבא לפה"

קשה היה מאד לכל בני החבורה ההעדר של רבינו מהישיבה וחלק מהם מצאו עצמם במקום או במאחר בדרכם לארץ ישראל, בעקבותיו. מעניין לעקוב אחר התכתבויות של הגה"צ רבי שלמה ברעוודה עם חבריו בהם הוא מספר על קשר המכתבים ההדוק שהוא שומר עם רבינו שהמשיך להתייעץ איתו ולדאוג לו לכל פרט ופרט. כך מוצאים אנו במכתב שהוא כותב לידיד בתאריך כ"ז אייר תשי"א:

"אגלה לך סוד, שכתבתי למרן המשגיח שליט"א, ובקשתי ממנו עצה מה לעשות בעתיד. כתבתי ב' פעמים, וקבלתי ב' תשובות, ואציע לך את הדברים שענה לי בענין זה"

במכתב הראשון כתב לי המשגיח:

"כבר כתבתי כמה מכתבים שאני רואה שום עתיד רוחני בארה"ב. וגם קבלתי כמה מכתבים מבני ישיבתנו שם, המתאוננים על מצבם הרוחני ומרגישים שהתאמתו דברינו מה שדברנו שהארץ (ארה"ב) משחיתה ואוכלת את רוח החיים של תורה. וביותר שנאבד מהאדם את הנקודה שצריכה להיות כל מבטו ומגמתו של האדם. כי ידוע שזהו הרוח של הארץ הזו, רק "אכול ושתה כי מאח נמות", אבל ב"ה בארצנו מלבד שאורא של א"י מחכים לדעת הרוח של תכלית האדם, ישנו עדיין מקום בשביל הדורש את האמת שיוכל להשיג מטרות. לכן דעתי מתמיד שעל בחורים בני תורה לעזוב את ארה"ב ולבא לפה.

ואין אני אומר שיבואו דוקא לישיבתנו - כי לא כל הישיבות שוות במעלותיהן - וכאשר יבואו פה, ימצאו לו כל אחד את מקומו הנכון המתאים לפי ערכו. והניסיון הורנו שכל אלו שבאו עד עכשיו מצאו את מקומם והם שבעים רצון שנתמלאו תקותם להסתופף בצל

התורה תמיד. ומה שנוגע לשאלתו על המצב הגשמי, כמוכן שאינו כמו שחושבים על ארצנו בארה"ב שכל ידיעותיהם נקלטו מהעיתונים ומכתבים של מתאוננים. וקשה להגיד דברים ברורים על דבר זה, כי לפי מצבי וראות עיני איני רואה מחסור כ"כ שזה ימנע אותי מלאמר דברי, שארצנו הק' היא המקום הראוי בשביל בן תורה. ומברך אני אותו ואת כל דורשי ומבקשי תכליתם הנצחי שינחם הש"ת בדרך הצלחתם."

במכתב השני כתב לו רבינו:

"ע"ד בקשתו לתת תשובתי יותר ברורה. הנה באמת אין רצוני להוסיף על תשובתי הקודמת, אך שלא אהי ח"ו איזה גרם מצידי בעיכוב נסיעתו, אמרתי לכתוב לו, כמדומני ברור כי אם היה השאלה נוגע למי מקרובי לא הייתי מניח לו להיות בארה"ב, והייתי משתדל שיבוא

דווקא לארצנו הק' עכ"ל. במכתב לידיד קרוב, כותב רבי שלמה בכ"ג חשון תשי"ב: "עתה אגלה קצת חדשות אצלי, שבדעתי בע"ה לנסוע לא"י בתוך ב' שבועות וחצי, ביום ב' י"א כסלו, כמוכן שהרבה נסיונות וקשיים עברו עלי בענין זה, אכן אין כאן מקום להאריך. בשבוע שעבר קבלתי עוד מכתב ממרן המשגיח שליט"א בו הוא כותב בין השאר וז"ל: "הנה לדעתי צריך הוא לבוא לארצנו הק' וכולם אשר ישנם פה מחבורה שלנו הם שבעים רצון וכו' ואין לשמוע לעצת של אנשים אשר אינם יודעים הצלחת האדם אשר רצונו באמת להשיג שלמותו, אשר לזה נברא האדם להשלים את עצמו במעלת התורה ושלמות מדותיו ומעלותיו.

והנה אני אומר לכל בני תורה, אשר הם רוצים באמת לקנות לעצמם חיי עונג בשני העולמות לבוא לפה בלי שום דאגה, כן ישיגו חפצם ורצונם מה שנוגע יותר בנקל בעז"ה מכפי אשר הם מקוים להשיג במדינתכם האמריקאני, הנה ארצנו הקדושה גם לפי מצב הינו מקום תורה ויר"ש, ודורשים מאוד להשיג בחורי חמד כפי הנדרש. ובידו למסור דברי לכל דורשי הצלחתם, כי דוקא בארצנו הק' הם יהיו שבעים רצון.

והעתקתי למר את דברי מרן המשגיח שליט"א יען כי ידעתי שבדאי מעונין הוא לשמוע עוד פעם את דעת מוריני על ענין נסיעתו, וגם עליו לדעת שמרן המשגיח שליט"א דואג על מצבנו תמיד וגם חושב עתה מחשבות כדי לעזרנו בבואנו אי"ה להסתדר על הצד היותר טוב".

מבאר רבותינו | המשך מעמ' 3

איתא בגמרא (שם קטז, ב): "רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן, פסח מצה ומרור, פסח על שום שפסח המקום וכו', מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים, מרור על שום שמיררו המצריים את חיי אבותינו במצרים". והתבאר בגמרא (שם), שאין די באמירת הדברים גרידא, אלא "מצה צריך להגביה, ומרור צריך להגביה". יש ענין לעורר את הלב בשעת האמירה, וכאשר רואים את המצה והמרור כנגד העיניים בשעת אמירת "מצה זו" ו"מרור זה", מתעוררים החושים וההרגשות, ואומרים זאת מתוך הרגשת הלב.

הרוצה לעורר בקרבו התחדשות בלימוד, עליו להתרגש ולחוות את הלימוד ולעורר את החושים: - לא לתת לרגשות להחלש, ולא להכנע לכח ההרגל.

סכנת ימי בין הזמנים - הפסקה ברציפות הלימוד

אחד מגדולי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי היה רבי אלעזר בן ערך. כפי ששנינו (אבות פ"ב, מ"ח): "אבא שאול אומר משמו, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אלעזר בן הורקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ערך בכף שניה, מכרע את כולם". מעלתו של רבי אלעזר בן ערך היתה שהיה 'כמעין המתגבר', כלומר, שנבעו ממנו דברי תורה כמעין הנובע מים חיים בשטף הולך וגובר והנה בגמרא בשבת (קמז, ב) מובא, שרבי אלעזר בן ערך נקלע למקום מנוחה הנקרא 'פרוגייתא' שיש בו יין משובח, ונהר הנקרא 'דיומסית' שמימיו מלוחים והרחיצה בהם טובה לרפואה. וכיון שהגיע לשם: "אימשיך בתרייהו - איעקר תלמודיה", נמשך אחר שתיית היין והרחצה בנה, ונשכח ממנו תלמודו.

רבי אלעזר בן ערך היה מגדולי תלמידיו של רבי יוחנן בן זכאי, תלמיד חכם מופלג ביותר, ומחדש נפלא - כמעין הנובע. כיון שנמשך פעם אחת אחר שתיית יין ורחצה בנה, נשתכח ממנו תורתו! הלא דבר הוא!

- למדנו מכאן מה נורא הוא ההפסק בלימוד התורה וההילוך אחר תאוות העולם הזה, שאפילו גדול תלמידיו של רבי יוחנן בן זכאי שהיה שקול כנגד כל חכמי ישראל, נענש על כך במלוא חומרתו!

הגמרא (שם) מתארת את חומרת שכחתו של רבי אלעזר בן ערך: "כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא [כשחזר לבית המדרש קראו לו לעלות לתורה] בעא למיקרא [וביקש לקרוא את הכתוב] (שמות יב, ב) 'החדש הזה לכם', אמר [- טעה וקרא] 'חרש היה לכם'. מבאר המהרש"א (ח"א שם) שלא בכדי טעה רבי אלעזר בן ערך במילים אלו, אלא: "נפל טעות זה בפיו לפי ענינו, שנעשה לבו לב אבן וחרש מלהבין, אחרי אשר היה לבו

כמעין המתגבר בחבורו לחכמים".

- ליבו הגדול של רבי אלעזר בן ערך, שהיה 'נובע תורה' כמעין מים חיים, נתקשה כאבן! לב פועם, מלא רגשות התרוממות, איבד בבת אחת את כל מעלותיו הרוחניות, עד שנהיה כחפץ דומם, חסר תכלית, ומתפחותים שבהם - אבן! זהו גודל סכנתם של 'ימי בין הזמנים', ההפסק בלימוד התורה.

כחה של רציפות בלימוד

בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים. איתא בגמרא (נדרים נ, א) שאשתו של רבי עקיבא שלחה אותו ללמוד תורה, ובמשך י"ב שנים רצופות ישב לפני רבי אלעזר ורבי יהושע ולא חזר לביתו. לאחר תקופה ארוכה כזאת, חזר לביתו. כשהגיע, שמע אדם רשע אומר לאשתו, יפה עשה אביך שהדריך מכל נכסיו על שנישאת לבעלך. ומשתי טעמים, האחד שהוא גרוע ממך, ועוד, שהותירך בודדה כאלמנה חיה. אמרה לו: אילו היה שומע לי, היה מוסיף להישאר בבית המדרש עוד י"ב שנים. כששמע זאת רבי עקיבא אמר לעצמו, הואיל וזה הוא רצון אשתי, אחזור על עקבותי: חזר לשיבה, וישב שם עוד י"ב שנים. רק לאחר מכן, כאשר כבר היו לו י"ב אלף זוגות תלמידים, חזר לביתו.

הדברים תמוהים, מדוע רבי עקיבא לא נכנס לביתו לרגע אחד להתראות עם אשתו, הלא אף אם חס על זמנו היקר, הרי כבר באותה עת היה רבן של רבבות תלמידים, ובוודאי היה מופלא מאוד במידת הכרת הטוב. מדוע לא נכנס לכל הפחות לרגע קט, להודות לה על שמסייעת בידו בלימוד תורתו.

ביאר בזה מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסה, שם) את יסודו הנובע בגודל מעלת השלמות. י"ב שנים של לימוד תורה ועוד י"ב שנים של לימוד תורה - אינם כמו כ"ד שנים של לימוד תורה ברציפות. רבי עקיבא שלא פסק פומיה מגירסא, חשש שאילו יפסיק מתלמודו ולו לרגע קט, יוצר הפסק מתלמודו לאחר י"ב שנות לימוד, ויאבד את השלמות בלימוד זה. לכן לא רצה להפסיק בלימודו אפילו במעט על מנת לדרוש בשלומה, לפי שמדברי תשובתה אל אותו רשע, הכיר בגודל שאיפתה אל השלמות.

כך גם מצינו בגמרא (כתובות סב, ב), מעשה ברבי חנניה בן חכינאי, שרצה לשוב לשיבה, מיד לאחר שהשתתף בשמחת הנישואין של רשב"י. "אמר ליה איעכב לי עד דאתי בהדך, [ביקשו רשב"י שימתין לו מעט, עד אשר יצטרף אליו להליכתו לשיבה] לא איעכבא ליה". אף שבוודאי החברותא עם רשב"י בדרך היתה כולה לימוד, לא אבה רבי חנניה להפסיק אפילו יום אחד של לימוד תורה בשיבה. משום שההפסקה מלימוד בשיבה

בדווקא, ואפילו לזמן מועט ביותר, היא סכנה גדולה.

העולה מן הדברים, כי הפסקת הלימוד בשיבה, היא מן המפסידים הגדולים ביותר להצלחה בלימוד התורה. ומכאן עולה הסכנה הגדולה העולה להיווצר בימי בין הזמנים, כאשר בחור שב לביתו ומפסיק מתלמודו בשיבה עלול הוא להפסיד את עליותו הרוחנית במשך כל תקופת הזמן. אף אם לאחר מכן ישוב לתלמודו כמקדם, הרי כבר חסר הוא בשלמות תורתו מאחר שאיבד את הרציפות.

ניצול רגעי ההזדמנות לעליה

אמנם עלינו לדעת בזה דבר נוסף. השואף לשלמות בתורה, צריך לתת דעתו לרגעים המסוגלים ביותר להצלחה בלימוד התורה, לכל יאבדם. כדרך שאמרו חז"ל (מכילתא בא, ט): "ושמרתם את המצות - רבי יאשיה אומר אל תקרי כן אלא ושמרתם את המצות, כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה, אלא אם בא מצוה לידך עשה אותה מיד".

וכבר ידוע מה שסיפר מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בשם אביו, על בחור בשיבת וואלוז'ין, שהתעלה והיה לגדול הבקאים בשיבה, משום מעשה שהיה. פעם אחת באמצע סעודת האוכל בשיבה, נשאל בחור זה על ענין כלשהו המפורש בדברי התוספות, ולא ידע להשיב. הבחור נשבר בקרבו, ומרוב צער קם מן השולחן מבלי לגמור את סעודתו ומבלי לברך את ברכת המזון, הלך לאחד מבתי המדרשות והסתגר שם במשך שבע שנים תמימות תוך שהוא שב וחוזר על כל הש"ס ביגיעה עצומה. בעקבות מעשה זה קנה הבחור בקיאות נפלאה בש"ס, והוסיף לגדול ולהתעלות עד שנעשה לאחד מגדולי ישראל.

כשנודע דבר המעשה לראש הישיבה הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל אמר, שאמנם בחור זה נהג שלא כדיו, משום שהיה עליו לברך את ברכת המזון במקום סעודתו לפני שיצא. אך מאידך, אילו היה ממתין עד לאחר שיברך את ברכת המזון, כבר היה חולף אותו רגע של התעוררות רוחנית נפלאה, ושוב לא היה קם ומתמסר לעסוק בתורה בהתמדה גדולה כזאת במשך שבע שנים, והיה נשאר בדרגתו הקודמת.

(שיחות רבי נתן צבי)